

A pálmaliliom betegségei

A PÁLMALILIOMOK EGYSZIKÚ NÖVÉNYEK, A SPÁRGAFÉLÉK (*ASPARAGACEAE*) CSALÁDJÁBA TARTOZNAK. A YUCCA NEMZETSÉGNEK 40-50 FAJA GYÓGYNÖVÉNY, TÖBBSÉGÜK DÉLNYUGAT-AMERIKA, MEXIKÓ SZÁRAZ, FÉLSIVATAGOS VIDÉKEIRŐL SZÁRMAZIK. AZ INDIÁN NÉPGYÓGYÁSZAT NAGYRA BECSÜLT NÖVÉNYEI, BIZONYOS YUCCÁK TÁPANYAGOKBAN ÉS C-VITAMINBAN GAZDAG GYÖKERÉT NAPJAINKBAN BURGONYA HELYETTESÍTÉSÉRE AJÁNLJÁK. NÉPSZERŰSÉGE EGYRE NAGYOBB, DE A SZÁMÁRA KEDVEZŐTLEN KÖRNYEZETBEN BETEGSÉGEK TÁMADHATJÁK MEG.

DR. MIKULÁS JÓZSEF

A *Yucca*, vagy magyarul pálmaliliom, lassan növő (évi 10-15 cm), de hosszú életű, évelő tölevélrózsás örökzöld növény, jól bírja a mostoha körülményeket. Szereti a tűző napsütést, jól tolerálja a szárazságot, és még a keményebb teleket is átvészeli takarás nélkül, mínusz 30 °C-ig fagyűrő. Igénytelen, hálás növény. Gond nél-

kül mégél a rossz minőségű homoktalajon, a nyári kánikulában akár öntözés nélkül is életben marad. Homokos, száraz, meszes, tápdús talajban érzi igazán jól magát. A tölevélrózsából kihajtó, akár 1,5-2 méter magas, elágazó szárain nyílnak a csüngő csésze alakú sárgásfehér virágok.

Az amerikai kontinensen őshonos kerti pálmaliliom hazánkban családi házak, kertek és közterek elterjedt dísznövénye. Virágzása a nyár első felére esik, de szürkészöld, bőrszerű, tölévelrózásban elhelyezkedő kihegyezett levelei egész év-

Nagyon mutatós a *Yucca filamentosa* Variegata fajtája

ben díszítenek. A Yuccáknak nagyon sok faja van, egyebek mellett méretükben is különböznek egymástól. Hazánkban a kerti pálmaliliomon kívül ismert még a *Yucca filamentosa* Variegata fajtája, melynek felálló, 30-80 cm hosszú és 3,5-10 cm széles levelein széles sárga, télen vöröses sáv található. A kerti pálmaliliom virágszárát virágzása után eltávolítják, ismereteink szerint a levágott szárát nem hasznosítják. Kísérleteinkben azt tapasztaltuk, hogy nagyon alkalmas növényi támasztéknak (karó), akár a szőlőtőkét is meg tudja tartani.

A kerti pálmaliliomot jó tűrőképessége miatt sokszor ültetik kevésbé megfelelő helyre, ám ha nem ápolják, díszítőértékét veszti, és könnyebben meg is betegszik. Kiültetéskor egyrészt gondoskodni kell a megfelelően napos, kiegyen-

súlyozott talajú, tágas helyhez, másfelől nem szabad magára hagyni a növényt.

Amennyiben a növényt stressz éri, a sejtek elpusztulnak, a levélcsőcs kifakul, majdnem fehér lesz, nincsen rajta folt. Ez nem betegség, hanem az alacsony talaj-pH jele. A pálmaliliom 6 és 7 pH között éri jól magát. A levél elpusztult csücskrészét nem kell eltávolítani. A kóros levél-színeződést ápolási hiba okozza, és sárga vagy barna lehet. Túl gyakori öntözés, vagy fényhiány miatt alakul ki.

A kerti pálmaliliom gyakori betegségét a *Coniothyrium concentricum* gomba okozza. A gomba neve utal a fekete piknídiumok jellegzetesen koncentrikus, zónázott elhelyezkedésére. Ez a betegség a világ minden táján előfordul, ismert és komoly kihívást jelent a pálmaliliomot ültetők számára. Az idősebb leveleken található, a fertőzés olyan erős, hogy az egész levél elpusztul. Barna és sárga foltok alakulnak ki a levélen, amelyek körül fekete udvar van. A gomba viszonylag nagyméretű, 5-15 mm-es, ovális, megnyúlt foltokat okoz a

A koniotiriumos levélfoltosság az egész világon elterjedt betegség

leveleken, a foltok világosbarna színnel elhalnak, bennük feketés színű, apró kiemelkedő dudorok

(piknidiumok) láthatók. A foltok szegélye sötétebb vörösbarna színű, a foltok gyakran összeolvadnak, nagy kiterjedésű elhalásokat okoznak a levélen.

A koniotíriumos levélfoltosság sajnos pár év után gyakorlatilag minden jukkatövet megtámad, hatására a levelek foltosak lesznek, beteges külsőt

Koniotíriumos levélfoltok közelről

kölcsönözve a növénynek. A fertőzés terjedését a túl gyakori öntözés és az esősebb, párás időjárás segíti elő.

A beteges, esetleg elöregedett, elburjánzott növények megifjítására, átültetésére a legjobb időszak a tavasz, még a vegetációs időszak beindulása előtt célszerű a növényt bolygatni. Válasszuk le a fiatal, de már beérett hajtásokat, és belőlük telepítsünk új növényeket. Az idősebb növényeket meg lehet tisztítani és visszametszeni, vigyázva a tőlevélrózsára, ugyanis ha a tőlevélró-

Fuzáriumtól elpusztult pálmaliom

Pajzstetvek pálmaliom levélén

za megsérül, akkor hajlamos lesz a rothadásra. A gomba ivartalan szaporítóképletei (piknidiumok) termelik a megszámlálhatatlan konídiumot, amelyek kezdetben a növények alsó leveleit fertőzik, és onnan a felverődő vízszecpek terjesztik a felső levelekre. Amelyik tőnél a betegség megjelenik, rendszeres a fertőzési forrás, számítani lehet a további károsításra.

A pálmaliom szárazságkedvelő növény, olyan napos helyre telepítsük, ahol az esőn kívül csak alkalmilag éri víz. Rendszeresen öntözött gyepebe, növénycsoportba semmiképpen ne kerüljön! A gomba fertőzésének és növekedésének a 15–30 °C-os hőmérséklet, a tartósan nedves növényzet, valamint a magas páratartalom kedvez. A súlyosan beteg alsó leveleket a további fertőzés megelőzésére javasolt levágni. A talajra boruló levelek eltávolításával a tő szellősebbé válik, a szárazabb mikroklíma hatására visszaszorul a kórokozó fertőzése. A foltok megjelenésekor hatásosak a réztartalmú gombaölő szerekkel végzett permetezések. Mindenképpen használjunk tapadásfokozó adalékanyagot, mivel a jukka levelei rendkívül viaszosak és többségük felálló, így a permetlécseppek gyorsan legördülnek felszínükről.

A pálmaliom szárrothadását a *Fusarium* nemzetség gombái okozzák. A levelek és szárok fertőzöttek, barnák lesznek, végül a növény elpusztul. A fertőzött növényeket el kell távolítani.

Messziről látszik a rovarrágás nyoma

A gombabetegségeken kívül pajzstetű is megtelepedhet a pálmaliliumon. Amint észrevesszük, el kell távolítani a kártevőket, mert gyengítik a növényt.

A sebből kiszivárgó nedvek kikristályosodtak

Érdekes jelenséget tapasztaltam más rovarkártétel következtében. Az ismeretlen rovar rágására a pálmalilium a sebekből különböző növényi nedveket választott ki, amelyek megszáradva messziről szembetűntek. A kártevőt eddig nem sikerült megtalálnom, a védekezésnek ez az első feltétele. Hazánkban csak egy helyen talákoztam vele, ezért ezt csak figyelemfelkeltésnek számom.

És a szobában?

A szobanövényként tartott pálmalilium egy másik faj, a *Yucca elephantipes*, ami őshazájában magas fává nő. A levelén többféle gomba okozhat foltosodást, amelyek a vízcseppekkel vagy légmozgással terjednek. A pálmaliliumokat sohasem szabad felülről öntözni! Szürke foltokat okoz a *Cytospora* nemzetségbe tartozó gomba. Először a csúcsrügy és a levél széle szárad el, majd az egész levél megbarnul. A fertőzést a meleg vizes és gyakori öntözés okozza. A levelek felszínén ovális vagy szabálytalan alakú barna foltok képződnek. A magas páratartalom növeli a betegség kockázatát. A *Cytospora* nagy körkörös elváltozásokat is okoz világos és sötét koncentrikus gyűrűkkel, főként az idősebb leveleken. Amikor rozsdafoltok jelennek meg a levélen, egy másik, a *Cercospora* nemzetségből származó gomba a felelős. Az idő múlásával a levél

barna lesz, ami azt jelenti, hogy a fertőzés behatolt a levélbe. A folt több mint 60 milliméterre nő, így a tünet könnyen felismerhető. Zárt térben tartott pálmaliliumnál gyakori a lisztharmat is. A gomba a levél nagy részét vagy egész felületét bevonja, a levél elsárgul, majd gyorsan elszárad. Jellemző rá, hogy a fiatal, még zserge leveleket fertőzi meg elsőnek. Olyan növényeken károsít, amelyek levélszövege laza a fokozott öntözés és táplálás következtében, tehát ápolási hibára vezethető vissza. A lisztharmat megjelenése a helytelen öntözéssel, rossz tápanyag-utánpótlással, fényhiánnyal, kedvezőtlen hőmérséklettel, huzatos hellyel magyarázható. A megbetegedett leveleket el kell távolítani. A jukkát nem szabad felülről öntözni, csökkenteni kell a levegő páratartalmát, a beteg leveleket el kell távolítani. Szükség esetén gombaölő szerrel kell permetezni.